محسن زنگنه رئیس کمیته اصلاح ساختار بودجه مجلس در گفت‌وگوی تفصیلی با «فرهیختگان»:

۸۵ درصد منابع بودجه دولت در نیمه ۹۹ محقق شد

علی جمشیدی
دبیر گروه سیاسی

آذرماه فصل ارسال لایحه بودجه سالانه کشور به مجلس است و حالا در شرایط ویژه اقتصادی اصلاح ساختار بودجه که سال‌هاست رهبر انقلاب و کارشناسان اقتصادی از دولت و مجلس مطالبه می‌کنند بیشتر از هر زمان دیگر به چشم می‌آید. نمایندگان مجلس در دوره یازدهم با تشکیل کمیته‌ای ذیل کمیسیون برنامه، بودجه و محاسبات تلاش کرده‌اند در فرصتی ۴-۵ ماهه این نیاز ضروری کشور را پاسخ داده و تا جایی که ممکن است بودجه سالانه کشور را سامان دهند. بودجه‌ای که برای مثال بیشتر از نیمی از آن دراختیار شرکت‌های دولتی است و هیچ حساب و کتاب شفافی ندارند و نظارتی هم روی آنها نیست. با توجه به جمیع این مسائل تلاش کردیم در فاصله حدوداً یک ماه مانده تا موعد ارسال لایحه دولت به مجلس و پیش از بررسی اصلاح برخی احکام توسط پارلمان، با چند تن از کارشناسان و نمایندگان این حوزه به گفت‌وگو نشسته و جزئیات این اتفاق مهم را بررسی کنیم. محسن زنگنه، اقتصاددان، عضو هیات‌علمی دانشگاه و البته رئیس کمیته اصلاح ساختار بودجه در مجلس است و مشروح گفت‌وگوی تفصیلی با وی درباره اصلاح ساختار بودجه، منابع درآمدی و البته نحوه اداره کشور در دوران تحریم در ادامه از نظرتان می‌گذرد.

عکس: وحید سراس/ فرهیختگان

ریشه بسیاری از بی‌عدالتی‌ها و مفاسد در ساختار بودجه سالیانه کشور است

با توجه به اینکه شما رئیس کمیته اصلاح ساختار بودجه کشور در مجلس هستید و با درنظر داشتن اینکه ظرف چند ماه نمی‌توان بودجه را ریشه‌ای اصلاح و اقدامات بزرگی با این دولت انجام داد، اگر فرض کنیم ساختار بودجه اصلاح شود، چقدر از مشکلات مردم حل می‌شود؟ چه بخشی حل می‌شود؟ به عبارتی چه اتفاق ملموسی در کشور می‌افتد؟

همه اهداف کلانی که در کشوربیان می‌کنیم، چه رهبر انقلاب بیان می‌کنند و چه در سند چشم‌انداز، برنامه‌های پنج‌ساله و سندهای کلان مسکن، جوانان و... می‌آیند، همه در حد شعار باقی می‌ماند. اگر بودجه کشور ظهور و بروز نداشته باشند، اگر شما می‌بینید امروز جمعیت ما سالمند می‌شود، علت را در بودجه ببینید. اگر امروز بی‌عدالتی داریم، یک استان رشد می‌کند یک استان محروم است، علت را در بودجه ببینید. اگر امروز ما در حوزه یارانه‌ها چند صد هزار میلیارد یارانه پنهان داریم و مناسفانه یارانه به افراد اصلی نمی‌رسد، فقر در جامعه داریم، ریشه را در بودجه باید ببینید. به عبارت دیقتی‌تر، نه تنها در ایران در هر کشوری بودجه ریل و مسیر حرکت دولت است.

نکته مهم این است که وقتی می‌گوییم اصلاح ساختار بودجه انجام می‌شود، به‌صورت کلان صحبت می‌کنیم ولی درحقیقت جاهایی شاید لازم باشد در کنار اصلاح بودجه، به عنوان مثال به اصلاح نظام اداری هم دست بزنیم. وقتی استانداران ما هیچ اختیاری در بودجه ندارند و استانداری در برخی استان‌ها بین دو تا ۱۰ درصد بودجه عمرانی آن استان را در اختیار دارد یعنی تمرکزگرایی شدیدی را در کشور شاهد هستیم.

با اصلاح ساختار بودجه بسیاری از ساختارهای موازی باید حذف شوند

علاوه‌بر اینها ما در ذیل ساختار بودجه سازمان‌های متعددی داریم، مثلا کمیته بازنشستگی صندوق‌های دولت را داریم؛ چرا؟ ما معتقدیم با اصلاح ساختار بودجه ممکن است خیلی از سازمان‌های موازی حذف شوند.

همچنین در ذیل ساختار بودجه بحث صندوق‌های بازنشستگی را داریم؛ یکی از بحران‌هایی که کشور را تهدید می‌کند. اصلا ۱۵۰ هزار میلیارد تومان در حوزه رفاه اجتماعی به صندوق‌های بازنشستگی دادیم. خب این رقم وحشتناک است. الان هم دولت باتوجه به بند ۵ و درنظاتی است دارایی‌های خود را بفروشد و همان سازی حقوق‌ها را انجام دهد. باید در اصلاح ساختار بودجه این مشکلات حل شود. در اصلاح ساختار بودجه تناقض‌گویی اقتصاد از تناقض‌های خارجی باید کاهش یابد. اتصال و ممکنی بودن ما به صادرات نفت خام باید تعدیل شود یا در بلندمدت حذف شود.

از طرف دیگر اکثر فسادها به خاطر ارایات بودجه است. دیکتاتوری که بعضا دولت‌ها در اعمال قانون هایی که خود می‌خواهند، انجام می‌دهند و برنتافتن قوانین و مقررات مجالس و همچنین برنتافتن دستگاه‌های نظارتی البته به‌صورت قانونی به خاطر ارایات بودجه است. بودجه اهرم قدرت دولت است.

اگر ۵۷۰ هزار میلیارد بودجه منهای بخشی از حقوق و دستمزد، در دست و اهرم قدرت دولت است. از آن طرف رقم هزار و ۴۰۰ هزار میلیارد شرکت‌های دولتی هم اهرم قدرت دولت است. دولت‌ها می‌توانند با این اعداد در اقتصاد، سیاست، انتخابات و به‌عبارتی بر همه چیز تکخوداشته باشند، مسیرها را تغییر دهند و دولا و تریلا کنند. اینها همه به خاطر بودجه است.

دقت کنید دو هزار هزار میلیارد تومان بودجه در دست دولت است و هر دولتی هر چقدر هم که قدرتمند باشد نمی‌تواند بر همه این ارقام نظارت کند. این اهرم قدرت، اهرم فساد، اهرم بی‌عدالتی و... شده است.

جداسازی نفت از بودجه تنها ۱۰ درصد ماجراست/ با اصلاح کامل ساختار بودجه ۶۰ تا ۷۰ درصد مشکلات اقتصادی کشور حل می‌شود

به همین جهت رهبری هر زمانی درباره اصلاحات اقتصادی صحبت می‌کنند از بودجه حرف می‌زنند. نکته مهم اینکه بیشتر اوقات وقتی از اصلاح بودجه سخن می‌گوییم در ذهن ما داستان تفکیک بودجه از صادرات نفت شکل می‌گیرد. درحالی که به نظر من این ۱۰ درصد است. اذا من فکر می‌کنم اگر واقعا اصلاح ساختار بودجه به‌درستی انجام شود و برای مثال پارامترهایی مثلا قیمت‌گذاری در آن رعایت شود، ۷۰-۶۰ درصد مشکلات اقتصادی کشور حل می‌شود.

بودجه ازجمله جاهایی است که خیلی در آن مشکل داریم. اساسا مجالس در دنیا وجود دارند تا بودجه نظارت کنند. مجالس ما در ایران تاکنونی نه تنها بر بودجه نظارت موثری نداشته‌اند، بلکه بعضا به جهت تعارض منافعی که نمایندگان در مجلس در جریان رسیدگی به بودجه می‌بینند، خود در این ناکارآمدی می‌دمند.

در تیرماه جلسه‌ای با نوبخت داشتید و بیان کردید در جلسات ما، حتی قالیباف هم حضور داشت. اواخر شهریورماه اعلام کردید که نامه‌ای از طرف قالیباف درخصوص بودجه سال آینده برای دولت ارسال شده است. چند روز بعد واعظی مصاحبه‌ای کرد و گفت ما از نامه خبر نداریم. با این وجود چقدر امید دارید این اصلاح را دولت اسمال عملیاتی کند؟

در ابتدای تشکیل مجلس یازدهم با توجه به اینکه قالیباف والبته رهبر انقلاب در جریان خوبی از طرف جریان اصلاح ساختار را مطرح کرده بودند، در جلسات اولیه‌ای که با نوبخت و نمایندگان دولت داشتیم، این مساله از سوی رئیس مجلس به عنوان یک اولویت اصلی بیان شد. در آن زمان ما میل بودیم دولت برای این وضعیت لایحه بفرستد، چراکه مجالس اصولا براساس لایحه فعالیت می‌کند یعنی دولت باید لایحه بفرستد و مجلس آن لایحه را بررسی کند.

آن نامه‌ای که قالیباف نوشت، تاکید بر این بود که مجلس ۳-۲ ماهی منتظر ارسال لایحه از سوی دولت مانده است. یعنی با اینکه کمیته اصلاح ساختار بودجه از ابتدا در کمیسیون برنامه و بودجه شکل گرفت و فعالیت خود را شروع کرد، همیشه می‌گفتیم خوب است تغییراتی که مجلس و دولت بر آن متفق هستند به‌صورت لایحه به مجلس بیاید.

نامه‌ای که قالیباف ارسال کرد، تاکیدی بر این امر بود که ما هم آمادگی داریم تا لایحه دولت را در این خصوص بررسی کنیم. این نامه در چهارم شهریورماه ارسال شد و جالب این است که ما همان روز یا فردای آن، واعظی نامه را به جهت پیگیری دستور رئیس‌جمهوری برای نوبخت پارکاف کرد. حتی دو روز بعد مجددا پیرو دستور دیگری او به نوبخت دوباره منتری ارسال کرد که اسناد همه آنها موجود است. ولی خب، ما نخواستیم وارد این بحث‌ها شویم، من فقط یک مصاحبه کوتاه داشتم و گفتم چطور می‌شود از نامه خبر ندارید ولی پارف می‌کنید.

وزارت جلسه هماهنگی مجلس می‌گفتند این جلسات مشترک را در دولت نداشته‌اند

این یعنی دولت آماده همراهی و همکاری با مجلس نیست؟

من فکر می‌کنم دولت در دو ساحت با مجلس برخورد می‌کند. یک ساحت تخصصی است که آن را در کمیسیون‌ها پیش می‌بریم که روال آنها خوب است و بعضا به توافقات خوبی هم می‌رسیم والبته مردم از این بخش همکاری‌ها اطلاع چندانی ندارند. این شاید ضعف مجلس در اطلاع‌رسانی باشد یا سیاستی است که این موارد از سوی دولت بیان نشود ولی خیلی از مشکلات کشور در طول این ۴-۵ ماه در راهروهای مجلس بررسی و حل شده است.

برای مثال برخی وزرا به‌طور هماهنگ در جلسه‌ای آمده و گفته‌اند همین جلسه را هم در دولت برگزار نکرده‌ایم، مثلا جلسات مکرری داشتیم که رئیس بانک مرکزی، وزیر صمت، وزیر جهاد و نوبخت هم حضور داشتند و مسائلی متعددی را بررسی و حل کردیم. به ادعای خودشان این جلسات بدیع بود و درحوزه‌دولت کمتر شکل می‌گرفت. این جلسات شامل مسائل مختلفی در حوزه فولاد، سیمان، مناطق آزاد، هفت‌تپه و... بود. یا مثلا دیگر مربوط به همین سفرهایی است که رئیس مجلس، نوابرئیس و نمایندگان به مناطق مختلف دارند و باعث شده خیلی از مسائل حل شود. این توفیق هم شاید به این علت باشد که نمایندگان با هدف حل مسأله عازم این شهرستان‌ها می‌شوند و مجموعه‌های درگیر که جزیره‌ای در دولت حرکت می‌کنند با مجلس جلسه می‌گیرند و هماهنگ می‌شوند.

دولت تلاش می‌کند بودجه تقابل میان دو قوه وجود دارد و مجلس عملکرد موثری ندارد

یک ساحت برخورد دیگر، ساحت سیاسی است که دولت نمره خوبی در آن نگرفته است. دولت با حساب رئیس‌جمهور که به صورت عملی نشان داده است که تعامل خوبی دارد. برای مثال ما درخصوص لایحه‌ای که دولت برای افزایش سرمایه شرکت‌های بورسی آورد بلافاصله آن را در دستورکار قرار دادیم و عرض یک هفته تایید کرده و فرستادیم. در حوزه قرارداد سلف نفتی که رنگنه مطرح کرد بلافاصله کمیسیون بودجه وارد شد و اشکالات آن را رفع و اعلام کرد با رفع اشکالات این طرح قابل انجام است. لیکن دولت در ساحت سیاسی همیشه اصرار بر این دارد تقابلی را نشان دهد و به یک معنا در اذهان عمومی مجلس را غیرموثر معرفی کند.

مواجهه دولت با مجلس ریشه در نگاه به انتخابات ۱۴۰۰ دارد/ نمی‌خواهند طعم خدمات مجلس در زندگی مردم دیده شود

علت چیست؟

این رفتار تقابلی و اینکه نمی‌خواهند مردم طعم خدمات مجلس را در چندماهه باقی مانده دولت حس کنند سابقه سیاسی دارد، یعنی از الان دولت یا ساقه به ۱۴۰۰ برمی‌گردد به دنبال این است که طعم شیرین خدمات مجلس در زندگی مردم دیده نشود.

درباره اصلاح ساختار که سوال کردید چون کل مسیر را با نوبخت و معاونان ایشان پیش رفتیم، آنها هم موافق هستند. این موافقت می‌تواند تو دلیل داشته باشد. یک دلیل اینکه بلافاصله سال آخر شد و اسد و هر طرحی مصوب شود به این دولت نمی‌رسد لذا برای دولت خیلی مهم نیست محدودیت‌ها، نظارت‌ها و شفافیت‌هایی در بودجه اعمال شود.

نکته دیگر این است که شاید مجلس‌های قبلی عزمی برای این کار نداشتند. ببینید کمیته اصلاح ساختار بودجه برای اولین‌بار در مجلس شکل گرفت و می‌توان گفت از فعال‌ترین کمیته‌ها بوده است. یعنی بنده به‌شخصه پای کار ایستادم و پیگیر بودم و جلسات متعدد با بارگزاری که در حوزه اصلاح ساختار بودند، برگزار کردیم. لذا هم عزم مجلس و هم نگاه دولت و اینکه سال آخر است، فرصت خیلی خوبی را ایجاد می‌کند که قدم اول را بردارد. این قدم اول است و گام‌های بزرگ را باید در ۳-۴ سال آینده بردارید.

اعداد و ارقام بودجه قابل رصد نیست/ باید همه پرداخت‌ها در بودجه با شناسه و کد قابل پیگیری باشد درخصوص شفافیت گفتید، ایراد اصلی کجاست و چه مواردی قرار است اصلاح شوند؟

یک نکته اول اینکه اعداد و ارقام بودجه قابل رصد نیست. مثلا در حوزه محیط‌زیست، خانواده، آموزش، صنعت و... کشور می‌خواهد بداند چقدر هزینه کرده، اما امکان آن فراهم نیست. ما در اینجا دولت را ملزم کردیم که باید همه پرداخت‌ها براساس شناسه پرداخت باشد یعنی کدی که قابل رصد است. نمایندگان مجلس که می‌خواهد نظارت کنند نمی‌تواند ۵۰ جلد کتاب را ورق بزند. در شرایط جدید اما با یک کد و کلید جزئیات همه مسائل را می‌تواند رصد کند.

الان دسترسی بنده به ارقام بودجه سخت است. ارقامی که به من ارائه می‌دهند بسیار زیاد است. وقتی دیدزیاد روی سر شما می‌ریزد نمی‌توانید ارزیابی و تحلیل کنید. این امر عامل فساد است. دقت کنید وقتی از فساد صحبت می‌کنیم الزاما انتفاع شخصی نیست، درخیلی از موارد انحراف از بودجه است یعنی می‌خواست پول به چند پروژه برود، اما یکباره تمام پول‌ها به سمت پروژه خاص رفته است.

از خلق نقدینگی در سازمان‌ها جلوگیری می‌کنیم/ پول‌ها باید از خزانه مستقیم‌به‌حساب‌ذی‌نفع نهایی برود

نکته دیگر این است که این پول‌ها از خزانه به حساب وزارتخانه سپس حساب سازمان و بعدا به حساب زیرمجموعه‌ها در استان‌ها می‌رود. در این میان، وجود نقدینگی در حساب دستگاه‌ها باعث شده این دستگاه‌ها خود بسمت خلق نقدینگی پیش بروند یعنی با این پول‌ها جداگانه کار کرده‌اند. در این مورد هم جلوی این کار را گرفته و گفتیم باید این پول مستقیما به حساب ذی‌نفع نهایی برود. بودجه شکل مطمئن می‌شویم که پول به ذی‌نفع می‌رسد. الان موارد متعدد داریم مثلا پول به حساب وزارتخانه یا سازمان ریخته شده ولی درجای خود مصرف نشده است. منظور این است که خلافی انجام شده است ولی تشخیص رئیس دستگاه بود که در جای دیگری هزینه شود. اینها اهرم‌های قدرتی است که دست دولتی‌ها می‌دهیم. کسی که در جایگاه رئیس یک سازمان نشسته است درحقیقت می‌تواند با بودجه چند هزار میلیاردی که در دست دارد، بازی‌های مختلفی کند. این محل رانت، محل ارتباطات پشت‌پرده، محل مسائل دیگر می‌شود.

دولت ملزم شده لیست معافیت‌های مالیاتی را همراه بودجه به مجلس ارائه کند/ حقوق و مزایای اعضای هیات‌مدیره مجموعه‌های دولتی باید هم‌سطح کارمندان شود

اتفاق سومی که در بحث بودجه افتاده، این است که مثلا لیستی از معافیت‌های مالیاتی داریم که مجلس از این خبر ندارد. ما دولت را ملزم کردیم که باید لیست معافیت‌های مالیاتی را به همراه بودجه به ما بدهید.

علاوه‌بر این در خیلی شرکت‌های دولتی مثلا در حوزه افزایش حقوق و مزایای هیات‌مدیره که معمولا محل سوال‌وشبهه است و رهبری هم چندین بار تذکر دادند، دقت ویژه‌ای داشته‌ایم و بندی وارد کردیم که باید تخصیص این حقوق و مزایا محدود و ضابط‌مند شود. معتقدیم این موارد باید در جهت عمودی و افقی هم‌سطح با حقوق کارمندان دولت شود.

در کنار همه اینها سامانه‌ای به نام سامانه اطلاعات مالی دولت داریم که باید تمام معافیت‌ها... در این سامانه ثبت شود ولی متاسفانه این طور نیست؛ یعنی قراردادهای مناقصه و مزایده شفاف نیست و خیلی از مناقصه‌ها و عملیات‌های مالی دولت با ابهام‌های زیادی برگزار می‌شود. در اینجا دولت وذی حساب را ملزم کردیم که حق ندارند پرداختی انجام دهند مگر اینکه مناقصه مربوطه در سامانه ثبت شود، البته این مقررات برای معاملات متوسط و بزرگ است.

نتیجه‌بخش بودن اصلاح ساختار بودجه نیازمند فعالیت قدرتمند دیوان محاسبات است

در این میان البته ممکن است مردم ظاهر این موارد را ببینند و وقتی انجام شد، بگویند این اصلاح ساختاری که در ذهن داشتیم یا اقدامی که شده، همسان نیست، این را قبول داریم؛ چراکه این دست اقدامات همگی قدم اول هستند ولی همین‌ها هم اگر انجام شود، اتفاقات بزرگی خواهد افتاد. در این میان، نتیجه‌بخش بودن ساختار بودجه نیازمند فعالیت قدرتمند دیوان محاسبات است و با حضور دیوان محاسبات قدرتمندی که بر اینها نظارت کند، فکر می‌کنم اتفاقات خوبی می‌افتد.

اگر تکالیف دولت در اصلاح بودجه را زیاد کنیم، لایحه بودجه تا خرداد آینده هم به مجلس نمی‌رسد/ ارز ۴۲۰۰ تومانی برای دولت ناموسی شده است

واکنش‌ها به این اصلاح ساختار بودجه چگونه بوده است؟

همین الان از وزارتخانه‌ها- از سازمان‌های عمومی و... تماس‌های زیادی دارم مبنی بر اینکه مثلا فلان بند را بردار! یا اینکه فشارهایی درخصوص برخی تغییرات وجود دارد؛ چراکه با بعضی از منافع دستگاه‌ها در تضاد هستند. لذا به نظر من کار بزرگی در حال انجام است، هرچند مورد رضایت مردم ولی خب در دوسه ماه شاید بیشتر از این نمی‌توانستیم کاری انجام دهیم. ضمن اینکه دولت هم دولتی است که معادله یک مجهولی را به سختی حل می‌کند چه برسد به اقدامات پیچیده و چند بعدی. فرض کنید معادله دو سه مجهولی بشود دولت هنگ می‌کند. اگر به دولت بگویم برای سال آینده باید این چند کار را انجام دهید من فکر می‌کنم بودجه تا خرداد ماه به مجلس نرسد.

لذا باید همه بدانیم که با چنین دولتی طرف هستیم و اهمیت دارد که همه دوستان این مساله را درنظر بگیرند. برخی دوستان مثلا می‌گویند چرا طرح معیشت را از مسیر رسیدگی مجدد به ارز ۴۲۰۰ تومانی و حتی از طریق حذف گل حل نکنیم. اما خب توجه نمی‌کنند که دلار ۴۲۰۰ تومانی همانند نامومی شده است و نمی‌شود به سمت آن رفت. می‌گویند مجلس برود و مردم هم پشت مجلس هستند. در پاسخ می‌گویم با چنین دولتی طرف هستیم که اصلا بعید است بیاید ما را مواجهه با دلار ۴۲۰۰ تومانی ناگهان بگوید که امکان اداره کشور نیست، یا مثلا کلا حقوق‌ها را قطع کند و بگوید من هیچ کاری نمی‌توانم انجام دهم.

بنابراین می‌خواهم بگویم واقعا مجلس شرایط سختی دارد، یعنی از یک‌سو بررسی و مطالعه کردیم و می‌دانیم مشکلات کشور چیست و قابل حل است و از سوی دیگر با دولتی طرف هستیم که اگر قدری معادله سخت شود کلا قفل می‌کند و کل کشور دچار مشکل می‌شود.

گزارش ۱۲۰ صفحه‌ای سازمان برنامه را مبنای اصلاح ساختار بودجه قرار دادیم

دولت برای اصلاح بودجه هیچ پیشنهادی نداده است؟

به صورت رسمی لایحه‌ای ارائه نشده است ولی نوبخت سال گذشته، یعنی در مجلس قبل یک گزارش ۱۲۰ صفحه‌ای را در قالب پاورپوینت و نامه رسمی به مجلس اعلام کرد. از این ۱۲۰ صفحه حدود ۶۰ پروژه تعریف شده بود در حقیقت ما هم همان گزارش را مبنای عمل قرار دادیم. با کمک مرکز پژوهش‌ها از بین برخی از پروژه‌ها و راهکارهایی که می‌شد در

ادامه در صفحه ۷

ادامه از صفحه ۲

یا در یک مثال دیگر ببینید پزشکان چه مقاومتی می‌کنند در برابر اینکه از دستگاه کارتخوان استفاده کنند. متاسفانه معمولا قدرت آنها زیاد است، سلامت مردم هم دست آنهاست و در این گونه چالش‌ها دست برنده را دارند. لذا من فکر می‌کنم این دو سه مورد در مجلس یازدهم باید جلو برود و به نتیجه برسد. در این خصوص کار خوبی کمیسیون اقتصاد انجام می‌دهد. اگر کمیسیون اقتصاد این کار را با صبر و حوصله پیش ببرد می‌توانیم بحث مالیات‌ها را در کشور حل کنیم.

برای اصلاح ساختار بودجه چطور؟

مالیات یکی از اجزای اصلاح ساختار است ولی چون کمیسیون اقتصاد بدان ورود کرد و پیش می‌رود ما در این طرح خود آن را وارد نکردیم. خیلی از کارهایی که مجلس یا کمیسیون‌های دیگر انجام می‌دهند، علما ذیل اصلاح ساختار تعریف می‌شود.

مشکل فوریت‌دار امروز در کشور چالش درآمد است. درآمد حاصل از فروش نفت از بین رفته و باید جایگزین آن ارائه شود. در بودجه فروش اوراق، فروش سهام، مولدسازی، درآمدهای مالیاتی و... هم وجود دارد. مالیات چقدر از این درد را می‌تواند دوا کند؟ با یه صورت کلان تر ایده شما برای اداره کشور در این حوزه چیست؟ هر یک از این روش‌ها چه میزان مشکل ما را حل می‌کند؟

ابتدا یک نکته را عنوان کنم، امری در کشور تبلیغ می‌شود و خیلی از دوستان اقتصادی ما در جبهه اصولگرایی این را تکرار می‌کنند و آن هم کسری بودجه دولت است. رقم‌های عجیبی را به عنوان کسری بودجه دولت طرح می‌کنند و خیلی هم روی آنها پافشاری دارند.

ما منکر این نیستیم که دولت کسری بودجه دارد ولیکن اگر این کسری بودجه وجود داشته باشد در فروردین ماه و روی کاغذ بوده است چراکه معتقدیم امروز واقعا کسری بودجه به آن نحوی که برخی تعریف می‌کنند، نیست. من اطلاع ندارم براساس چه آماری بیان می‌کنند که مثلا ۱۵۰، ۲۰۰ هزار میلیارد کسری بودجه وجود دارد اما هرچه که است با برخی اطلاعات و آمار رسمی همخوانی ندارد.

کسری بودجه براساس آمار رسمی به هیچ عنوان ارقام یادشده نیست

چرا؟

کل بودجه کشور ۵۷۰ هزار میلیارد تومان است. بعد می‌گویند ۲۵۰ هزار میلیارد تومان کسری بودجه است اما در جریان همین کسری بودجه، یک‌باره می‌بینیم که ماجرای همسان‌سازی حقوق‌ها را دولت انجام می‌دهد که فرازر از حد تکلیف است. یا اینکه یک‌باره ۱۰ کار دیگر را هم انجام می‌دهد. من آمار خدمت نشده‌ایم که به مجلس ارائه داده است. جالب است که من این را در جایی عنوان کردم و به من گفتند چرا به آمارهای دولت این میزان خوش‌بین هستید؟ گفتم پس به کجا باید خوش‌بین باشیم؟ این آمار رسمی خزانه، بانک مرکزی، سازمان مدیریت و... محل توجه است.

از ۵۷۰ هزار میلیارد تومان که در بودجه داریم سهم مالیات‌ها براساس قانون ۱۹۵ هزار میلیارد تومان است. سهم نفت و فرآورده‌ها ۴۸ هزار میلیارد تومان در بودجه است. فروش و واگذاری‌های اموال منقول و غیرمنقول حدود ۵۰ هزار است، اوراق هم حدود ۸۰ هزار میلیارد تومان در نظر گرفته شده، واگذاری شرکت‌های دولتی ۱۱ هزار است و صندوق توسعه ملی هم ۳۰ هزار میلیارد. اینها عددهای اصلی درآمدی بودجه هستند.

۹۰ درصد مالیات‌ها در ۶ ماهه اول محقق شده است

حالا باید برسیم به اینکه در ۶ ماهه اول چه اتفاقی رخ داده است؟ اجازه دهید رقم عددی این را بیان نکنم، بلکه رقم درصدی را بیان کنم. طبق گزارش دولت در حوزه درآمدهای مالیاتی ما ۹،۷ درصد تحقق داشتیم. یعنی چیزی حدود ۹۰ درصد که خب این رقم عجیبی است.

لذا با اینکه دولت تبلیغ می‌کند کرونا تاثیر سختی بر همه مسائل گذاشته وضعیت بد است ولی در حوزه مالیات این میزان تحقق را داشته‌ایم. این رقم نسبت به عملکرد مشابه سال ۹۸ به میزان ۳۲،۷ درصد رشد داشته است. اینکه برخی اذعان می‌کنند این درست نیست و سال ۹۹ نورم زیادی داشته را کاری نداریم. بالاخره در بودجه ۹۹ رقمی برای مالیات قرار داده شده که در ۶ ماهه اول آن حدود ۹۰ درصد محقق شده است.

در حوزه دارایی‌های سرمایه‌ای ما مشابه بحث فروش نفت و... قدری ضعف داریم یعنی از ۴۸ هزار میلیارد که تعیین شده در ۶ ماهه اول باید ۲۴ هزار میلیارد می‌فروختیم که قدری عقب هستیم.

۸۵ درصد منابع دولت در بودجه ۹۹ در نسبت ۶ ماهه نخست سال محقق شده است

در حوزه واگذاری دارایی‌های مالی یعنی اوراق و... تقریبا ۱۳۸ درصد تحقق داشته‌ایم. یعنی به مقدار قابل توجهی از میزان ۶ ماهه جلوتر هم هستیم. خلاصه این بحث و در جمع‌بندی باید بیان کنم با رصد و بررسی کل منابع دولت و حساب و کتاب براساس آمار رسمی ۸۵،۱ درصد منابع تحقق یافته است. این کل منابع با هم است. این رقم بالایی است. در وضعیت کرونا، تحریم و مشکلات داخلی هستیم و این میزان تحقق داشتیم.

برخی دوستان اذعان دارند در ۶ ماهه دوم فروش اوراق کمتری داریم. این درست است اما در عوض در ۶ ماهه دوم هم درآمدهای مالیاتی بیشتری داریم و هم اینکه فروش میعانات، فرآورده‌ها مسیر هموارتری دارد. پس این بزرگ‌نمایی که از کسری بودجه دولت می‌کنیم و براساس آن به دولت اجازه هرکاری می‌دهیم، صحیح نیست.

به عبارت دیگر، با توجه به این آمارها به هیچ عنوان کسری بودجه ۲۵۰ هزار میلیاردی صحیح نیست. لذا باید گفت پایه این تحلیل غلط است البته این را تاکید کنم که دولت از ابتدا کسری بودجه نداشته ولی بالاخره در این ۶ ماه یا با اجازه شورای سران سه قوه یا با اجازه حضرت آقا یا با اجازه ستاد کرونا یا با اجازه شورای امنیت ملی امروز دولت وضعیت بودجه اینچنینی دارد.

وضعیت قابل قبولی هم است

بله. وقتی مبنای تحلیل شما این باشد که دولت ۲۵۰ هزار میلیارد کسری بودجه دارد، بعد باید بپذیرید که خیلی از کارها را هم نباید انجام دهد. پس سهم مالیات آن است و وضعیت دولت نیز اینچنین است.

با اصلاح ساختار بودجه، تنها مالیات می‌تواند ۸۰ درصد از درآمد کشور را تامین کند

با این وصف پاسخ سوال ابتدایی بنده چه می‌شود؟

در اصلاح ساختار ۴ چیز اعم از درآمدها، هزینه‌ها، ساختار تنظیم‌وتصویب بودجه و اهداف کلان همانند عدالت، شفافیت و... را باید تغییر داد. این ۴ مورد شاه کلید اصلی بودجه است. من خیلی محکم عرض می‌کنم که اگر ما مالیات‌ها را عادلانه کنیم، درست انجام دهیم، فقط مالیات حداقل می‌تواند ۸۰ درصد از بودجه مورد نیاز ما را تامین کند.

می‌توانیم سالیانه حدود ۴۵۰ هزار میلیارد تومان درآمد مالیاتی داشته باشیم اکنون ۸۰ درصد مالیات روی دوش کارمندان و کارگران است

یعنی از دوبرابر حدودا ۲۰۰ هزار میلیاردی که اکنون هست؟

بله. می‌تواند ۴۵۰ هزار میلیارد باشد. البته تا این مساله را بیان می‌کنیم عده‌ای به بحث خرده می‌گیرند که با این می‌گویم مالیات بر تولید را باید کم کنیم. در یک گزارش که در روزنامه فرهیختگان هم دیدم کار کرده، اکنون ۸۰ درصد مالیات روی دوش ۲۰ درصد است. آن ۲۰ درصد کارمندان دولت، کارگران تامین اجتماعی و بخش تولید هستند که اتفاقا این افراد نباید مالیات بدهند. باید از روی دوش اینها این مالیات را برداریم.

۸۰ درصد چه کسانی هستند؟ ۸۰ درصد کسانی هستند که کارهای سرمایه‌بازی می‌کنند، کارهای دلالی می‌کنند و از چنین مسیرهایی کسب ثروت می‌کنند، مثلا فردی ۱۰۰ تا خانه دارد خب مسلم است که مالیات اصلی از این افراد باید گرفته شود.

والبته معلوم است که در حوزه کشاورزی نباید از کشاورز مالیات دریافت کنیم ولی آیا کسی که هزار هکتار زمین دارد و محصول خود را صادر می‌کند هم نباید هیچ مالیاتی به کشور پرداخت کند؟ لذا درآمدهایی که می‌توانیم روی این حساب کنیم یک مالیات عادلانه است.

علاوه‌بر این معتقدم بحث دیگری که می‌تواند به کشور کمک کند صادرات است. کشورها در حوزه صادرات به‌شدت می‌توانند ورود کند و می‌توانیم درآمدزایی خوبی داشته باشیم.

سالیانه می‌توانیم ۱۰۰ میلیارد دلار به همسایگان خود صادرات داشته باشیم

باوجود تحریم‌هایی که اعمال می‌شود و ممنوعیت انتقال پولی که وجود دارد؟

اینجا یک ایراد به قضایی که در کشور ایجاد شده وارد است. اکثر صادرات ما به عراق، افغانستان، دبی و چین است. اصلا صادرات ما به روا ۴ درصد کل صادرات مساله آنکه البته آنها از ۴ درصد هم کمتر است. بیشترین صادرات ما به عراق، افغانستان، ترکیه، دبی و چین است. ما با این کشورها الان مشکلی نداریم؛ اگر هست قابل رفع شدن است. با افغانستان نیاز به دلار نداریم، آنها با ریال ما بهتر از دلار کار می‌کنند. با عراق هم مانعی از لحاظ تردد نداریم. ممکن است پولی که می‌خواهد برگردد با مشکلاتی مواجه شده اما آن هم با تدابیری قابل حل شدن است.

ما تقریبا جمعیت ۴۰۰ میلیون نفری را اطراف خودمان داریم که متاسفانه دولت‌های ما نگاه نمی‌کنند و معادلات خود را براساس ۲-۳ درصد اروپا می‌بندند. ما ۴۰۰ میلیون جمعیت اطراف کشور خود داریم که حداقل بالینهایی توانیم ۱۰۰ میلیارد دلار در سال صادرات و تراکنش مالی داشته باشیم.

مشکل ما واقعا تفکر است. الان می‌فهمم وقتی مسئولان خدمت امام(ره) می‌رفتند ایشان عوض اینکه توصیه‌های فنی کنند، به آنها می‌گفت خدا را در نظر داشته باشید، ما می‌توانیم، از قدرت‌ها نترسید. لذا ما به این تفکر در مدیریت کشور نیاز داریم. در کشور تفکر مدیریت اشکال دارد. تا زمانی که این تفکر وجود دارد وضعیت همین است.

با عدد و رقم می‌توانیم ثابت کنیم تحریم تنها ۲۰ درصد مشکلات کشور را شامل می‌شود

من چند سال در اندونزی بودم و در آنجا زندگی کردم. عجیب است که نگاه دولت‌ها به شرق نگاه ضعیفی است. با اینکه آنجا بهشت نعمت برای جمهوری اسلامی است و ایران را قبول دارد. تاجر اندونزیایی، تاجر میانماری، تایلندی و... دوست دارد با تاجر کار کند. این را برای خود افتخار و نقطه مثبت می‌داند. نگاه ما به شرق ضعف دارد، نگاه ما بیشتر به غرب است.

درغرب هم می‌گوییم یک اروپای جدید و یک اروپای غربی داریم که در اینجا هم به اروپای غربی بیشتر توجه داریم. واقعا این را به جرات می‌گویم که چه در زمان دولت قبلی و چه در زمان این دولت مشکل ما در تحریم‌ها ۲۰ درصد است. از لحاظ عدد و رقم این را می‌توان ثابت کرد.

درخصوص کلاهایی که مثلا آقا نام بردند، مثلا چرا باید سنگ‌های قیمتی را به‌صورت خام و بلافاصله پس از آنکه از معدن جدا کردیم صادر کنیم؟ این درحالی است که مشکلی برای صادرات اینها نداریم. چرا این سنگ را در ایران فرآوری نمی‌کنیم و بعد آن را صادر می‌کنیم؟ چندصد برابر ارزآوری و ارزش افزوده آن در چنین حالتی نصیب کشور می‌شود. اما خب چرا این کار را نمی‌کنیم؟ چون عده‌ای معدندار هستند که منافع آنها در صادرات خام است و متاسفانه دولت ما انفعالی عمل می‌کند.

در حوزه زعفران که من شخصا پیگیر آن هستم ۸۵ درصد تولید دنیا را داریم، ۱۰ میلیارد دلار هم تنزیل مالی زعفران در دنیاست ولی سهم ما ۲۵۰ میلیون دلار است، چرا که همه را خام صادر می‌کنیم. برای همین باید تدبیری بیندیشیم. به‌نظرم به‌صرفه است جهاد کشاورزی وزارت صمت ۲۰-۳۰ درصد زمان خ